

KOMEDIA HYJNORE

FERRI

Kënga V
Paolo dhe Françeska
-fragment-

Dantja dhe Virgjili hyjnë në rrethin e dytë të Ferrit në të cilin vuajnë mëkatarët e epshit, ata që në jetë ishin bërë pre e dëshirave të trupit. Këtu qëndron edhe mbreti legjendar i Kretës, Minosi, i shquar sa ish gjallë për drejtësinë e tij dhe vendos se në cilin rreth do të shkojnë shpirtrat, në bazë të mëkateve të tyre. Në këtë rreth një furtunë e pakontrolluar i vërtit shpirtrat në erë, siç i kishte vërtitur edhe epshi sa ishin gjallë. Virgjili i tregon me radhë mëkatarët e mëdhenj të epshit, Semiramisin, Kleopatrën, Helenën, Paridin etj.

Kur mjeshtri m’i përmendi hollësisht
të lashtat gra, kalorsit,¹ mëshirë
ndjeva për ta, e m’u rrëqethën misht.

Unë zuna e thashë: “Poet, me shumë dëshirë
do flisja me ata t’dy që s’bashku shkojnë
e aq lehtë i siellka era e vështirë!”²

M’u gjegj: “Ti priti dhe, kur të kalojnë
ma afër nesh, atyne lutju at’hera, –
për dashurinë që i bán do të dëgjojnë!”

Kur n’anën tonë me hov i solli era,
u lshova za: “O shpirtna të ngashruem,
n’mos ju pengofshin, eni ktu një hera!”

Porsi pullumba prej dëshirës ftuem,
që krahëhapun prej një ajrinë pa u ndalë
drejt s’ambëlës folé, të përmalluem,

njashtu çetën, ku asht Dido³, zemër-valë,
lanë e fluturuen drejt nesh n’atë ajr të zi,
kaq qe e fortë thirrja, që me shpirt m’kish dalë.

¹ Virgjili i rrëfen për mëkatarët më të rëndësishëm që vuajnë në atë rreth: Semiramisi, Kleopatra etj.

² Gjithë “Komedia hyjnore” është ndërtuar sipas kësaj klisheje: Dantja udhëton nëpër Ferr, Purgator dhe Parajsë dhe takon shpirtra me të cilët flet dhe i bën t’i tregojnë atij (dhe lexuesit) historitë e tyre.

³ Didona është një nga mëkatarët e famshme përmendur më parë prej Virgjilit. Është mbretëresha e Kartagjenës e cila vrau veten kur e braktisi i dashuri i saj, Eneu.

“O njeri i mirë e plot me fisniki,
që zbritë⁴ me na pa n’këtë vend mizor
ne që me gjak tokën e kemi ri⁵,

t’kishim mik atë që rruzullin ka n’dorë,⁶
do ta lutshim n’këtë ças për paqen tande,
mbasi ndjen dhimbë për t’zezët mëkatnorë.

Për çka me ndi edhe me folë të kande⁷;
Na do dëgjojmë e gjegjen kem m’iu dhanë,
tash që ka nisë me ra dhe era e rande.

Toka, ku sytë së pari dritën panë,
shtrihet n’at breg, ku derdhet Po-hi n’det,
për me gjetë paqë me ndjeksa t’vet të tanë.⁸

Dashnija, n’shpiert fisnik që hyn aq letë
për t’hieshmin trup e lidhi këtë fatzinë,
trupin ma rrmbyen e si: peng më ka mbetë.

Dashnija, që ‘i dashnori i fal dashninë⁹,
nga epshi i këtij më ndezi zhar¹⁰,
pa mue as këtu, si e sheh, s’e gjen qetsinë

Dashnija na flijoi mbi një altar.
n’Kaina¹¹ raftë ai që na la pa jetë!”
Ja, këto fjalë na thanë ata qyqarë.

Kur unë dëgjova ata shpirtën t’shkretë,
kokën e ula e ndeja gjatë n’mendim,
dersa poeti tha: “Pse ashtu ke mbetë?”

E kur përgjigja, nisa: “Oh, mjerim!
sa t’ambëla mendime e sa dëshira
i shtynë ata në këtë të zi shtegtim!”

⁴ Të gjithë e dallojnë që Dantja është ndryshe nga ata, pra që nuk i përket atij vendi (është i gjallë) dhe që ka zbritur “si vizitor” aty.

⁵ E kemi ri – e kemi lagur (sepse i kanë vrarë). Janë Françeska da Rimini dhe Paolo Malatesta. Françeska është e bija e Guido da Polenta, zot i Ravenës, e cila u martua rreth vitit 1275 me Xhanxhotto Malatestën, çalaman dhe aq i shëmtuar, sa ishte i bukur vëllai i tij, Paolo. Kur merr vesh se e shoqja kishte marrëdhënie dashurie me të vëllain, i vret të dy për të vënë nderin në vend.

⁶ Perëndinë

⁷ Ta ka qejfi, ke dëshirë (të dëgjosh).

⁸ Aty ku lumi Po me degët e veta gjen qetësinë, derdhet në det.

⁹ Teoria e poetëve të “të ëmblit stil të ri” (*dolce stil nuovo*) që dashuria gjithmonë shpërblehet me dashuri.

¹⁰ prush

¹¹ Kaina është brezi i parë i rrethit të nëntë të Ferrit ku dënohen ata që kanë vrarë ose tradhtuar të afërmit e vet. Quhet Kaina, sipas emrit të Kainit, që vrau vëllain e vet Abelin.

Pastaj kështu, drejt tyne kur u prira,
u thashë at'herë: "Françeskë, këto rënkime
po m'bajnë me qa të trishtun nga mëshira.

Më thuej, në koh'n e t'amblave pshertime
si e në ç'rasë me njohë dashninë ju ra,
tue u përplitë n'dëshira e ndër dyshime?"

"S'paska idhnim ma t'madh, – m'u gjegj tue fsha, –
se me mendue për kohët e haresë
n'mjerim e vajë, mësuesi e di këtë gja.

Por si dashnija nisi rranjë të qesë
ndër zemra tona, n'daç me ta rrëfye,
si ai do baj që flet njiheri e dnes.¹²

Po lexonim një ditë, sa me u dëfrye,
për Lançilotin, si e zu dashnija;¹³
pa farë dyshimi, vetëm, krye më krye.

Ma se një herë na u ndezën sytë shkëndija
nga ai lexim, e tinzash jemi kqyrë,
por vetëm në një pikë na u pre fuqija.

Kur na lexuem se e dëshruemja ftyrë
befas u puth nga një dashnor i atillë,¹⁴
ky, që nga unë s'ndahet n'asnjë mënyrë,

ndër buzë më puthi trupi tue iu dridhë;
Galeot qe libri edhe ai q'e shkrojti¹⁵,
q'atë ditë leximit ma s'i gjetëm fill."

N'sa njani shpirt këtë ngjarje na tregojti,
tjetri aq qante, sa nga dhimbja i prekun
u fika krejt e zemra m'pikojti;

E rashë, si të kish ra një trup i vdekun.

¹² Duke treguar do flas e njëherësh do qaj (nga kujtimi i dhimbshëm).

¹³ Romani francez i shek.XII mbi kalorësin e Tryezës së Rrumbullakët Lancelot dhe dashurinë e tij me mbretëreshën Zhenevra, gruan e mbretit Artur.

¹⁴ Tregohet se si Galeoti e çoi Lancelotin para mbretëreshës, e cila e nxitur prej tij, puthi kalorësin e ri e të pashëm.

¹⁵ Si Galeoti u bë shkak për puthjen e Lancelotit me mbretëreshën, ashtu edhe libri dhe ai që e shkroi u bë shkak që Paolo të puthë Françeskën.